

ԱՒԵՏԱՐԵՐ

ԶՕՃՈՒԳԼԱՐ ԻԶԻԻՆ

“ ԶՕՃՈՒԳԼԱՐԸ ՊԱՆԱ ԱԿԼՄԵՅԷ ՊԲԱԳԸՆ ” ԴՈՒԿ . ԺԸ . 16 .

ՃԻՆՏ Է .

ԻՍԹԱՆՊՈԼ , ՆՈՅԵՄԲԵՐ 1 , 1878

Ն . 11

Նր Տիգրանըն ու ֆազ սանտալը իլէ օլ գատար ու գազա կէօն տէրմէ յէ գօրգ տու , վէ հէմէիրէսինի ու գազ տա պուրունան ատայա կէօթիւրմէ յիպ էվին ճիվարըն տա սանտալ իլէ պիր աղ կէգտիրմէսինի Տիգրանա թէնպի՛՛ էթտի :

Տիգրանըն քի չի ք հէմէիրէսի իւ չ կա շընտա օլուպ , Տիգրան օնու չօգ սէվէր իտի : Տիգրան էվին ճիվարընտա սանտալ իլէ սօլաշըր իքէն գարըր կադատաքի ատատա կիւղէլ գըրմըր չիէքէր պուրունտու գունու տէր խաթըր էթտի վէ օրայա կիտիպ վայի տէսէնէ չիէք կէթիւրմէ յէ գարար վէրտի : Լաքին չուրասընր տիւ չիւնմէտի քի

ՊԻՐ ՀԻՆՏ ԱՐԱՊԱՍԸ

Հինտիսթանտա կօճուլուղ էտէնլէր պազէն տէվէլէրէ վէ պազէն ֆիլլէրէ բարիպ օլուրլար : Պիր առէմ ֆիլ իլէ կօճուլուղ էտէպիլմէ ք իչին խալըրճա գէնկին օլմայը արը , գիրա կօլտա ֆիլէ կաղ իլէ կափըլմը պէօրէք եէտիրմէլի , վէ կիւնտէ իքի տէֆա ֆիլի պաշընտան վէ գուլազարընտան աչազը կայգամայը , վէ տէրիսի կիւնէլտէն կարըլուպ չաթլամամաղ իչին օնու կաղըրմայը արը : կօճուլարտան պաղըրար տախի արապա գուլանըրլար : Պալատէքի թաափիր Հինտիսթան արապալարընըն պիրիսին թաափիրի տիր : Պու արապա կէօլ պօյալը օլուպ , կանլարընտա տախի պօյալը չիէքէր վարարը : Պու արապայը Հինտիսթանըն պէյաղ էօքիւղէրի չէքէրլէր : Թասվիրատ տախի կէօրիւրիսիլու իւղրէ , Հինտիսթանըն պէյաղ էօքիւղէրի պու

մէմէքէթին էօքիւղէրինտէն ֆարգըր արըրար : էօքիւղէր վէք կափաշ կիւրիտիւրլէրինտէն իքի սաաթըրգ պիր կօլու անճաղ իւ սաաթտա կիտէպիլիւրլէր : Արապանըն իչինտէ կէօթէրիլէն կօճու պիր գատըն օլուպ Հինտիսթանտա գատընարըն պէլու մուս կիլաթիլէրի քիտիլէթի կիլինմիլ վէ պուրունտա պիր հաղգա թաղմըշարըր :

ՏԻԳՐԱՆԸՆ ՀԻՔԵԱՅԷՍԻ

Տիգրան քէնտի էվլէրի ճիվարընտա պուրունան ու ֆազ պիր կէօրտէ սանտալա պինիպ քիւրէք չէքմէլի չօգ սէվէր իտի :

Պիր կիւն Տիգրան հէմէիրէսինի ալըպ կէօլիւն գարըր կադատընտա վաղի պիր ատայա կէօթիւրմէք իչին վայիտէսինտէն բուխաթ իտիէտի : Լաքին վալիտէտի քիւչիւք գըրը-

կէթիւրէճէլի չիէքէր իչին վայիտէտի օնուն իթաաթըրգըրընր ափվէթմէլէճէք տիր :

Հէր նէ իտէ , Տիգրան հէմէիրէսի իլէ ատայա սօղրու կիթտի , վէ ատայա վարըպ թամմ սանտալտան տիչալըր չըգաճազլարը սըրատա սանտալ պիր գայայա չարիւրլարագ տէվրիլտի : Տիգրան սոյա տիւչտի իտէ տէ , պիր եէրի ինճինմէտի , լաքին հէմչիրէսի սանտալըն չարիւրլարըր գայանըն պիր ուճունա վուրուլուպ պաշըր աղըրճա կարալանտը , վէ սոյուն աղընթըր օնու ալըպ կէօթիւրտի :

Ձէվալըր Տիգրան իմտատ իչին պաղըրըպ չաղըրար , վէ օլ ճիվարտա չալըմադտա օլան պաղըր առէմէր պիր սանտալ իլէ կէլիպ իքի չօճուղու տախի քէնտի սանտալարընա պարըլար , լաքին էյլա՛՛ , Տիգրանըն հէմէիրէսի պաշըր գայայա չարիւրլարընտան էօլմիւ չիտի :

սրբթլարընտա թաշրլար վէ ծնարը կիւնէչտէն մուհաֆաղա էթմէք իչին սէփէթին գափաղընը տախի պաշլա-րընա կէչիթիլէր :

ՏՈՒԱ ԷՏԷՆ ՊԻՐ ԳԸԶ

Կէչէնիթիլէրտէ պիր քիւչիւք գըզ տար-ըըն պիր շէհրէ իլէ քէնտի գարնտա-չընա, «Կարապետ սուս օլ, տուա է-տի, յօրում» տէտի: Լաքին պանա կէչ-տի քի պու գըզ Ալլահա մագպուլ սուրէթտէ տուա էթմէ, յօր իտի, զիրա տուաարնտա քէնտինի խըրս ու զա-զապտան թութամատը:

Յնուն միւհթամ օլտուզու շէյ իսէ Տիլմ ու միւլայէմէթ օլուպ, պունու Ալլահտան տիլէմէլի իտի:

Տուա էտէն հէր քէս քէնտինի փաք վէ մուգատտէս գըլմաղը Ալլահտան թալէպ էտէր, լաքին չօղլար քէնտի-լէրինի փաք վէ մուգատտէս օլմագ-տան մէն էտէն շէյի Ալլահ հուզու-րունտա իղրար էտիպ, օլ գուսուրուն քէնտիլէրտէն տէֆ օլունմասը իչին տուա էթմէ, յօրլար: (Մըլարըն տուատա տիլէտիլէրի ասըլ շէյ պու օլմալը իտի):

Պաղը քիւչիւք օղլանլար վէ գըզ-լար վար տըր քի քէնտի վալիտէյն-լէրինէ վէ խօճալարընա զիյատէ իթա-աթլը օլմագ, գարնտաչարընա վէ գըզ գարնտաչարընա զիյատէ լէթա-ֆէթլէ մուամէլէ էթմէք, խօտալին վէ խըրսը օլմամագ իչին Ալլահ տուա էթմէ, յէ միւհթամ արըլար:

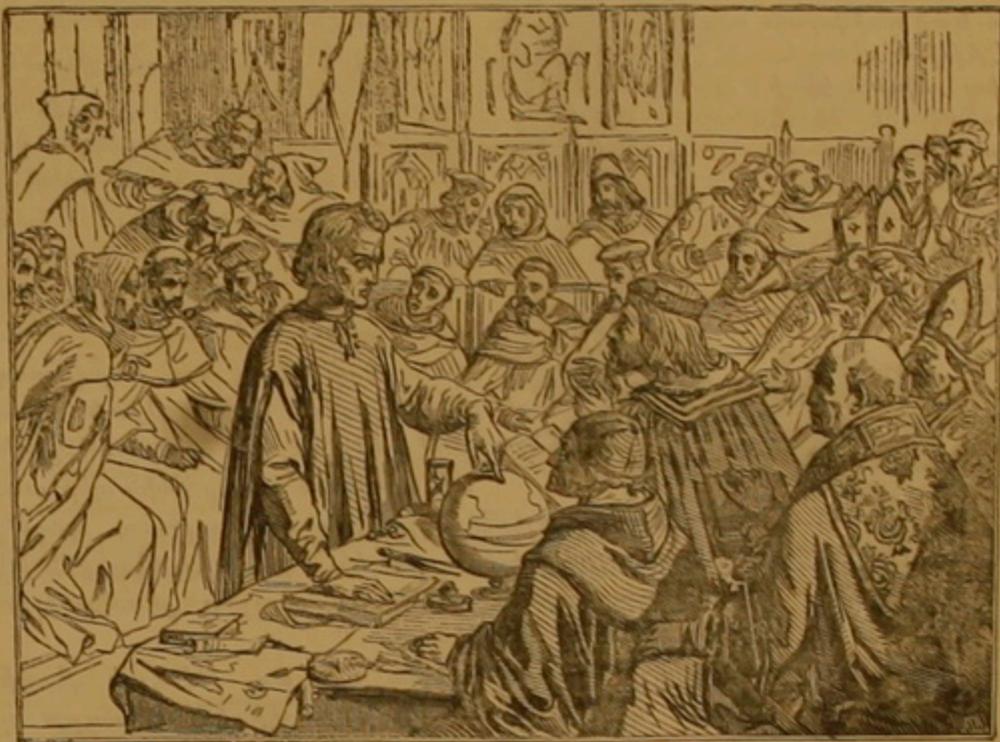
Խաթմանըն մարաղը նէրէսինտէ օլ-տուզունու հէքիմէ պէյան էթտիլի կիպի, պիղ տախի քէնտիմիղտէ օլան կիւնահը Ալլահա արզ էտիպ, չարէ-սինի տիլէմէլիլիլ: Ասըլ տուա պու տուր: Քիւչիւք չօճուղլարմ, իշթէ տէտիլիմ կիպի տէյիլ մի, տիւչիւնի-նիլզ վէ պունտան սօնկրա պէօյլէ տուա էտիլիլ:

ԷՆԼԻ ԲԱՍԱՍՏԱՆ ՕԼԱՆ ԿԱԼԻԷՕ

ՎԷ

ԻԼՄԻ ՀԷՅԷԹ

Կիւնէչին վէ գամէրին վէ եըլարը-լարըն հէյէթ ու հարէքէթլէրինի քէչֆ ու թահգիգ էտէնիլէր օնլարա պագ-մագ իչին տուրպին գուլլանըլար: Շիմտիլի վաղթըն էն գուլլէթլի տուրպինիլէրի ուզուն ուզուն պօրուլար-տան կալիլըպ, պու պօրուլարըն ուճ-լարընտա տախի օրթատը գալըն իրի վէ տէյիլիմի ճամլար գօնուլմուչ տուր: Տուրպին ուզաղ շէյլէրի կաղըն կիպի կէօթէրալիյինտէն, եըլարըլարա տուր-պին իլէ պաղըլարը վաղթթ, օնլար չօճուղլարըն տուրպինիլզ կէօրալիւք-լէրինտէն տահա պէօյիւք վէ կաղըն կէօրինիւք: Իշթէ պու սէպէպտէն տուրպին իլէ եըլարըլարա վէ այա վէ կիւնէչէ պաղանլար օնլարըն շէքլ ու թէրքիլիլէրի վէ քիւրէի արզտան ու-զաղըլարը վէ քիւրէի արզ իլէ միւ-նասիպէթլէրի վէ օնլարըն սըղլէթլէրի

ԿԱԼԻԷՕ ԷՆԲԻՐՈՒՅՆ ՀՈՐՈՒՐՈՆՍԱ

հաղընտա պիլէ եէնի եէնի մալու-մաթ քէսպ էտէ, յօրլար: Հէր ասրտա պաղը առէմէր եըլարըլարա պաղըպ օնլարըն հարէքէթլէրինի թէֆթիլ էթ-մէյէ չալըչըլար իսէ տէ, էսքի վա-ղըթլարտա տուրպինիլէրի կօղ իտի: Թաղըիպէն 300 սէնէ էվլէլ իթալիա-լը կալիլէօ նամ գաթ տուրպինի իս-լահ էտիպ իսթիմալընը նիգամա գօ-տուգտան սօնկրա էլլի սէնէ գատար եըլարըլարըն հէյէթ ու հարէքէթլէ-րինի թէֆթիլ ու թէտղ իղի իլէ մէչ-ղուլ օլմուչ իտի: Պու զաթ կիւնէչին իլզէրինտէ պուլունան լէքէլէրի վէ գամէր իլէ եըլարըլար հաղընտա տա-խի սաիր պիր չօղ շէյլէրի տուրպինիլ-քէչֆ էթմիլ տիր, վէ իլք տէֆա օ-լարագ րասատիանէլէրտէ գուլլանը-լըր պիր տուրպին կալիլըլ օլտուզուն-տան տուրպինին մուճիտի սայըլըր:

Կալիլէօնուն վաղթընտա քիւրէի արզ սապիթ, կանի տուրմուչ, կիւնէչ իսէ օնուն էթրաֆընտա տէվէրան է-տէր տէյիլ զանն օլունուր իտի: Կա-լիլէօ պու զաննըն խիլաֆընտա օլա-րաղ շէմին էթրաֆընտա քիւրէի արզ վէ սէյլարէ տէնիլէն եըլարըլարըն տէվէրան էթտիլէրինի թալիմ էթ-մէյէ պաշլատը:

Իլէ միլթթէհիմ օլանլարը գաթլ էթ-մէյէ հաղը ու սէլահիլէթլի վար իտի, վէ կալիլէօ էօրիմ գօրղ ուսունտան կիւնէչին տուրմուչ օլմասը վէ քիւրէի արզ իլէ գամէր վէ սաիր սէյլարէլէ-րին հալ ու հարէքէթլէրի հաղըրն-տա քէչֆիլաթը սահիհէսինի ինքեար էթտի: Բիվայէթէ նաղարէն կալիլէօ շէմին էթրաֆընտա քիւրէի արզըն տէվէրանը ինքեար էթտիլի սըրատա տէվէրանը ինքեար էթտիլի սըրատա կալիլէօ պիր սէպէ, «Հէր նէ հալ իսէ եինէ տէվէրան էտէ, յօր» տէմիլ տիր:

Կալիլէօ ուզուն վաղթթ հապտա գալմատը, լաքին էօմիլիսին սօնունա գատար տիւչմէյիլի օնուն թալիմաթ վէ հարէքէթլէրինի տիղգաթլէ թէֆ-թիլ էտէրէր իտի: Կալիլէօ գայէթլէ սէփտիլի իլմի հէյէթէ քէնտինի վաղֆ էթտիլի իչին կէօղիսին նուրունու գայպ էտիպ, 77 կաչընտա օլտուզու հարտէ 1644 թարիլիսինտէ վէֆաթ էթտի:

ՈՒՉՐՈՒՄԼԱՐՏԱՆ ԱԳԱՆ ՊԻՐ ԸՐՄԱԳ

Քիւչիւք ֆաղաթ գուլլէթլէ ազան պիր ըրմագ իսթիլունտէ վաղի պիր քէօփիլ իլզէրինտէ տուրուր իքէն սաղ թարաֆընտա պուլունան տաղա պաղտըլընտա եիւքտէք պիր ուչրում-տան սու գուլլէթլէ աղըպ տէօրիլ-տիլիսին կէօրալիմ, վէ պու սու տա-ղըն էթէյինտէ իքի իւչ տէյիլմէն շէ-վիլտիլքտէն սօնկրա իսթիլունտէ պու-լունտուղում քէօփիլի ալթընտան խըղ իլէ կէչէրէք պիր ալ էօթէտէ թէք-րար պաշգա պիր եիւքտէք ուչրումտան գուլլէթլէ աղմատըլլէ գայատա քէն-տիսինտէ աչաղը տար պիր կօրտան չաղանա չաղանա կէլիպ պիր կէօլէ տէօրիլըր իտի:

Իսնի պու սույուն պու գատար գուլ-լէթիլին սէպէպի նէ՞ տիր: Պու սու իլք էվլէլ հալատա կէօ-րիլմէղ վէ սօնկրա պուլլթա տէօն-միւչ պիր պուլտար օլուպ, մէգքիւր

պուխար տախի գար
 հէյէթինի քէսպէ
 տիպ էրին կիպի
 խաֆիֆի վէ եուսմ
 չագ օլարագ տաղըն
 թէփէսինէ եաղար :
 Գար եաղա եաղա
 տաղըն թէփէսին
 տէ պէօյիւք պիր եր
 զընթը օլտու : Պու

հա պէնիմ պաղչէմէ կէլիբտէ օնու թուրթուպ պաշընը
 գօփարաճաղըմ : իշթէ պու կիւն Սամուէլ կէօյէրճինիմի
 քէնտի պաղչէսինտէ թուրթուպ պաշընը քէսմէք իշին
 էվին իշէրիտինէ կէօթիւրտիւ :

Սրբուհի հանրմ՝ Արամա պիր ազ թէսէլլի վերտի,
 վէ պու սրբա չօճուղուն մէքթէպէ կիտէճէյի վաղըթ օլ
 տուղունտան Արամ մէքթէպէ կիթ
 տի : Մէքթէպ թաթիլ օլտուգտան
 սօնկրա Արամ էլինտէ պիր քիթապ

գար երզընթըննա եաղմուր եաղըպ
 կիւնէլ վուրուպ , օնու էրիթտիլէր :
 Ուֆագ վէ եուսնագ գար տանէլէրի
 պիրիքիպ էրիմէլէրի իլէ պէօյիւք պիր
 գուվլէթ պուլտուլար վէ պու գուվլէթ
 օլ գար տանէլէրինտէն հուսուլէ կէ
 լէն սույուն խրղ իլէ տաղտան աշաղը
 էնէրէք տէյիրմէն չէվիրմէսինէ վէ գա
 յարըր եարըպ կէօլէ տէօքիւլիւնճէ
 տէրէլէր աշմարնա սէպէպ օլտու :

Աճապա ինսանըն էօմրիւ տախի պու
 ըրմաղա պէնդէմէ գմի : Զիրա չօճուգ
 լուգ վաղթընտա չօճուղար սալթ
 զըրտա կիւնէլտէ օյնայըպ , գուվլէթ
 պուլմագտա , վէ կիտէ կիտէ պէօյիւ
 մէլէրի իւզէրինէ կէնճիլլին սէֆապարշ
 պաղչէսինէ կիրիպ էօմրիւն քէնտիլէր
 իշին հաղըրլաաղըր շէյլէրի կէօրմէք
 արզուսու իլէ իլէրի տօղրու սէյիրթ
 մէքտէ , վէ եաշըր պաշըր ատէմլէր օլ
 տուղարընտա հէր կիւն չալըշմաղա ,
 վէ ըրմաղըն քէնտիլնէ եօլ աշարըր
 կիպի պիր չօգ կիւնիւքլէր արասընտա
 քէնտիլէրէ եօլ աշմագտա օլուրլար :
 Լաքին նիհայէթ պիր բահաթ վաղթը
 տա կէլիւր : Պին տիւրլիւ շամաթա իլէ
 չաղայայ չաղայայ քէօփրիւնիւն ալ
 թընտան կէչիպ կէօլէ տէօքիւլմէսի ի
 լէ բահաթ վէ սիւքիւնէթ պուլան մէզ
 քիւր իրմագ կիպի ատէմ տախի սօ
 նունտա տախիա պագի օլան պիր բա
 հաթ պուլուր :

Օ բահաթ Ալլահը սէվլէնլէրէ վատ
 օլունմուշ տուր , վէ սատըգ գուլարը
 հագըրնտա մուհապպէթի թէղայիւր
 էթմէզ մէրհամէթլի Ալլահըն նիմէթի
 տիր :

ԱՐԱՄԸՆ ԻՆԹԻԳԱՄ ԱԼՄԱՍԸ

Պիր կիւն Արամ հալասը Սրբուհի
 հանրմըն օտաարնա կէլէրէք շէօյլէ
 սէօյլէտի . « Առաքել աղանըն օղ
 լու Սամուէլտէն հիշ հազզ էթմէմ ,
 տիւնեատա օնտան քէօթիւ չօճուգ
 եօգ տուր : »

Սրբուհի հանրմ՝ « Արամ , Սա
 մուէլ սանա նէ՞ եափտը » տէյիւ
 սիւալ էտինճէ , Արամ աղլայարագ
 շու սուրէթտէ ճէվապ վէրտի . « Սա
 մուէլ կէչէնլէրտէ պանա տէմիշ ի
 տի քի Վէնիւն կէօյէրճինիւն պիր տա

նա պէնիմ պաղչէմէ կէլիբտէ օնու թուրթուպ պաշընը
 գօփարաճաղըմ : իշթէ պու կիւն Սամուէլ կէօյէրճինիմի
 քէնտի պաղչէսինտէ թուրթուպ պաշընը քէսմէք իշին
 էվին իշէրիտինէ կէօթիւրտիւ :

Սրբուհի հանրմ՝ Արամա պիր ազ թէսէլլի վերտի,
 վէ պու սրբա չօճուղուն մէքթէպէ կիտէճէյի վաղըթ օլ
 տուղունտան Արամ մէքթէպէ կիթ
 տի : Մէքթէպ թաթիլ օլտուգտան
 սօնկրա Արամ էլինտէ պիր քիթապ

իլէ էվէ կէլէրէք , « Պագ , Սամուէլին
 կիւզէլ քիթապընը ալտըմ » տէտի :

Հալասը օնա , « Պու քիթապը նէ՞
 իշին ալտըն , օնու նէ՞ եափաճագսըն »
 տէտի :

Արամ , « Օ պէնիմ կէօյէրճինիմի
 էօլտիւրտիւ , պէն տէ օնուն քիթա
 պընը երթթըպ աթարագ ինթիգամըմը
 ալաճաղըմ » տէտի :

Հալասը օնա « Սէն պիր քիմսէյի
 քէնտիլնէ տիւշմէն էթմէք իսթէմէտի
 յինի կէչէնլէրտէ պանա սէօյլէ՞մէտին
 մի » տէտի :

Արամ՝ զըզարըպ պօղարաըր վէ հիշ
 պիր շէյ սէօյլէմէտի , լաքին հալասը
 նըն ճէվապ պէքլէտիլլինի կէօրէրէք
 շէօյլէ սէօյլէտի . « Եօյլէ սէօյլէտիլմ
 տէն նէ՞ օլուր : »

Սրբուհի հանրմ՝ Արամա « Սամուէ
 լին քիթապընը երթթարսան , օնու
 քէնտիլնէ տօթմ մու եօխտա տիւշմէն
 մի էաէրսին » տէյիւ սիւալ էթտի :

Արամ հիշ ճէվապ վէրմէտի : Հէ
 ման պու սրբատա Արամըն քիւշիւք
 զըզարնտաշըր եւնիկէ իշէրի կէլիպ ,
 « Հալա , եարընքի տէրսիմի հաղըրլա
 տըմ » տէտի : Սրբուհի հանրմ՝ օնա ,
 « Տէրսին նէ՞ տիր , սէօյլէ պագալըմ »
 տէտի :

Եւնիկէ քիթապընը Սրբուհի հանր
 մա վէրէրէք տէրսինի շու սուրէթտէ
 սէօյլէմէյէ պաշլատը . « Տիւշմէնլէրինի
 դի սէվինիզ , սիզէ պէտտուա էտէն
 լէրէ խայր տուա էյլէյինիզ , սիզէ պուղզ
 էտէնլէրէ էյլիք էտինիզ , վէ սիզի ին
 ճիտէնլէր հէմ սիզէ թէատտի էտէն
 լէր իշին տուա էտինիզ , » Պունուն

իւզէրինէ Արամ տիշարը չըզըպ , Սա
 մուէլի արամաղա պաշլատը , վէ օնու
 պուլարագ քիթապընը օնա վէրտի , վէ
 շէօյլէ սէօյլէտի . « կէօյէրճինիմի էօլ
 տիւրտիլիւն իշին քիթապընը երթ
 թաճագ իտիմ : »

Սամուէլ շէօյլէ սէօյլէտի . « կէօ
 յէրճինիմի էօլտիւրմէտիմ , պէն ան
 ճագ սէնի զըզարմագ իշին պէօյլէ
 սէօյլէտիմ : »

Ազալայըն Սրբուհի հանրմ կէօր
 տիւ քի Սամուէլ քիթապընը գօլ
 թուղունա ալըշ , Արամ տախի զայպ
 էթտիլի կէօյէրճինիմի օնուղունա գօ
 մուշ օլարագ իքիտի պիրլէքտէ կէլի
 յօրլար : Օլ վաղըթ Սրբուհի հանրմ
 աննատը քի Եւնիկէնիւն օգուտուղու
 սյէթլէրին թէտիլի իլէ Արամ ինթի
 գամտան վաղ կէչիպ Սամուէլի քէն
 տիլնէ տիւշմէն էաէճէք եէրէ տօսթ
 էթմիշ տիր :

Ալտանմայըն , Ալլահ իսթիհագ օ
 լունմագ , զիրա ատէմ նէ էքէրտէ , հէ
 ման անը պիլէճէք տիր :

Էյի պիր ատէմ հէր եէրտէ քէնտիլնէ
 տօսթ պուլապլիլը : Յալսէփ մահպէս
 տէ պիր տօսթ պուլտու : Պօղոս բէ
 սուլ տախի մահպուս իքէն Մալթատա
 ճէզիրէնիւն վալիսինի քէնտիլնէ տօսթ
 գաղանտը : Իլէ եէնի պաշլայան պիր
 կէնճ իշին սրաղ ու իսթիգամէթտէն
 վէ սահիհ պիր ֆրիսթիլյանա լայըգ
 թալը ու հարէքթթտէն տահա պէօ
 յիւք սէրմայէ օլամագ : Պէօյլէ պիր
 կէնճէ հէր քէս , ըիսթպէ վէ մէսնէտ
 տէ էն պէօյիւք օլանլար պիլէ ըիա
 յէթ էաէրլէր , վէ պէօյլէ պիր ատէմ
 չօգ տօսթլար պուլուր :

ԱՌԵՏԱԲԵՐԼԷՐԻՆ ՖԻԱԹԸ

Այլըգ Աւետարեքին սէնէլլիլի փօս
 թա իւճրէթի տախի իշինտէ օլարագ
 փէշին 1/3 մէճիտիլէ , վէ թանէսի 60
 փարա արը :

Հաֆիթալըգ Աւետարեքին սէնէլլիլի ,
 փօսթա իւճրէթի տախի իշինտէ օլա
 րագ փէշին 1 1/2 մէճիտիլէ տիր :

Ամերիգա Ֆիօնէրլէրի շէրէթի թարաֆընտան
 Միւէլլիֆի զաղէթա ճ . Բ . կրիւն
 Ֆիլճանճըլար եօգուշու , Ամերիգան իսան

ԻԹԹԱՆՊՈԼ

ՄԱԹՊԱՒ Ա . ՅԱԿՈՐ ՊՅՅԱՅԱՆ